

Lize Spit

OVER HAAR BOEKEN/BOERENJAAR

Met universeel lovende kritieken ontpopte *Het smelt*, de debuutroman van Lize Spit (1988) zich tot een ongezien fenomeen in het landschap van de Vlaamse literatuur. De exuberante verkoopcijfers, navenante persaandacht én de snelle aankondiging van een filmbewerking maakten van 2016 een annus mirabilis voor Spit. Met 2017 in zicht leek dit ons dan ook hét ideale moment om terug te blikken op de evolutie van de jonge Kempense schrijfster. Van nobele onbekende tot succesauteur, in 10 hoofdstukken – ditmaal zonder gruwelijke ontknoping.

“Ik betwijfel nog steeds of Het smelt wel een goed boek is.”

TEKST: TRISTAN VANHEUCKELOM - FOTOGRAFIE: IVAN PUT EN ARCHIEF

Hoofdstuk 1

NAJAAR 2013

EEN TOEN NOG ONBEKENDE SPIT WINT WRITE NOW! WEDSTRIJD

Hoe kwam je erbij om mee te doen aan Write Now!?

Lize Spit: “Vorige editie nam ik deel nadat ik ergens een oproep van de wedstrijd zag hangen in de toiletten van een cafeetje in Antwerpen. Ik haalde toen de finale, en omdat het zo’n fijne ervaring was, deed ik dit jaar opnieuw mee.”

Was het moeilijk om iets te verzinnen voor de wedstrijd?

“Ik had al enkele ideeën op papier, dus ik wist vrij snel waar ik over zou schrijven. Na mijn finaleplaats in 2012 wist ik dat we maar enkele weken de tijd kregen om een nieuwe inzending te schrijven, dus dit jaar was ik daar op voorhand aan begonnen.”

Hoe voelt het om de winnares van Write Now! te zijn?

“Ik vond het fijn om mijn winnende kortverhaal te mogen voorlezen. Wat jammer was: op de vooravond van het finaleweekend werd ik aangereden door een auto. De operatie van mijn gebroken knie werd uitgesteld tot na de prijsuitreiking, zodat ik toch aanwezig kon zijn. Omdat ik behoorlijk veel medicatie nam, heb ik het weekend en de week die volgde van onder een strop ervaren. Al denk ik dat de overwinning de beste remedie tegen de pijn was.

Write Now! winnen gaf mijn schrijven een stevig duwtje in de rug. Ik heb onder andere een Macbook gewonnen, maar eigenlijk is de zichtbaarheid die de overwinning oplevert meer waard dan de materiële prijzen. Mijn verhaal werd gepubliceerd in de Metro en NRC Handelsblad. Op die manier heeft een massa mensen mijn tekst gelezen. Dat is onbetaalbaar.”

Hoe ga je te werk bij het schrijven?

“Ik schrijf het beste als ik een deadline krijg. Ik bepaal op voorhand waar mijn verhaal over zal gaan, hoe het begint en hoe het zal eindigen. Tijdens mijn studies pakte ik het anders aan, toen begon ik met een zin of een beeld en begon ik te schrijven zonder te weten waar het verhaal naartoe zou gaan. Nu heb ik echt een structuur op papier nodig om de boog van het verhaal niet uit het oog te verliezen. Terwijl ik aan het schrijven ben, herschrijf ik de voorgaande zinnen. Als ik klaar ben, print ik de tekst uit en doe ik aanpassingen. Meestal schrap ik gaandeweg twee derde van de oorspronkelijke tekst.”

Heb je ook wel eens moeite met het schrijven?

“Ja, zeker. Het moeizame aan schrijven ligt hem vooral in het feit dat niemand op een zoveelste schrijver zit te wachten.

“Waar ik niet zo goed tegen kan, is dat het soms wordt voorgesteld alsof ik uit het niets ben opgedoken.”

Deadlines zijn een grote hulp, maar dan nog stel ik voortdurend in vraag waar ik mee bezig ben en waarom. Ik moet de noodzaak blijven voelen om dat wat ik schrijf te willen vertellen, anders maak ik het niet af. Ik denk dat ik het schrijven drie op de vijf dagen echt moeilijk vind. Maar dat komt omdat ik uit het oog verlies dat ik er zelf voor gekozen heb om te schrijven, en dat het eigenlijk een voorrecht is er de hele dag mee bezig te kunnen zijn. Een dipje in het schrijven komt meestal in de namiddag, dan kan ik me plots leeg voelen. In de ochtend of laat in de avond kan ik scherper nadenken.”

Wat doe je als je even niet weet wat je schrijven moet?

“Omdat ik meestal een structuur op papier heb voor ik aan de slag ga, weet ik wel wat te schrijven. Alleen weet ik vaak niet hoe. Dan zoek ik dingen die inspireren, muziek, beelden of willekeurige stukken tekst. Raar maar waar, ik kan ook gemotiveerd raken door dingen die ik niet goed vind. Doelloos rondklikken op internet, dat helpt ook. Omdat het web zo eindeloos en omvangrijk is, heb ik na een tijdje weer nood aan de afgelijnde ruimte van mijn verhaal. Soms drink ik koffie. Eigenlijk drink ik dat niet zo graag - ik doe er altijd veel melk bij - maar het haalt wel de mist uit mijn hoofd.”

Hoofdstuk 2

OKTOBER 2015

ZES UITGEVERS STRIJDEN OM SPIT

Een meisje van amper 1 meter 58 uit een klein Kempens gehucht maakt haar entree met een debuut dat zo dik is als een wetboek en zo genadeloos als een beul.

Zonder nog maar een boek te hebben gepubliceerd streden zes uitgevers om haar en werd ze geroemd door NRC.NEXT: “Lize Spit (onthoud die naam) is uitgegroeid tot iemand van wie ik alles wil lezen.

Een uitzonderlijk debuut. Het smelt nestelt zich op de bijzondere plaats in je hoofd, tussen comfortzone, onbehagen, doorleefdheid en gruwel.”

Hoofdstuk 3

JANUARI 2016

SPITS DEBUUT SLAAT IN ALS EEN BOM

Er bestond al een tijdje enig rumoer rond Lize Spit. Haar schrijftalent werd al een eerste keer bevestigd toen ze van het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) steun kreeg om een scenario van een langspeelfilm te schrijven.

“Ik wilde altijd al schrijver worden,” vertelt Spit in café La Ruche aan het Zuidstation, waar ze niet ver vandaan woont. “Als kind hield ik een dagboek bij, en al noteerde ik vooral wat we thuis aten, hier en daar gaf ik ook aan hoe belangrijk dat schrijven voor me was. Op een dag in 1999 staat er bijvoorbeeld ‘we moesten in de klas een limerick schrijven en juf Martine moest huilen toen ik de mijne voorlas.’ Ik weet nog dat ik daar dagenlang een warm gevoel aan overhield: ik kreeg bevestiging voor iets waar ik in wilde uitblinken. Het was toen

dat ik begon te observeren in functie van wat ik er over zou kunnen schrijven.”

Hoe ouder ze werd, hoe serieuzer de ambitie. “Ik wilde per se debuten voor ik twintig was, maar uiteindelijk heeft het me veel langer gekost. Het schrijven van mijn debuut zelf nam niet het meeste tijd in beslag, wel het twijfelen, de overtuiging vinden dat ik ertoe in staat was. In de tussentijd heb ik kortverhalen en poëzie geschreven om mijn eigen stem te vinden. Ik heb ook alle tijd genomen om uit te vissen bij welke uitgeverij ik me als auteur het meest thuis voelde.”

Paste je opleiding aan het Rits ook in de schrijversdroom?

“Eigenlijk bestond de schrijfopleiding uit twee algemene jaren ‘audiovisuele kunsten’ en dan twee specialisatiejaren ‘scenario schrijven’. Ik wilde het liefst gewoon schrijven. Tijdens het ingangsexamen kon ik de docenten niet vertellen wat pellicule was, toch werd ik toegelaten. Ik leerde de ambacht van het scenarioschrijven ook waarderen: het is een kwestie de techniek onder de knie te krijgen en beeldend te denken. Ik haal meer inspiratie uit films dan uit boeken, en heb er veel geleerd over structuur, plot en personages.”

“Vlak nadat ik afstudeerde kreeg ik steun van het VAF om onder begeleiding een scenario te schrijven. Maar het script begon al snel te interfereren met het idee voor mijn roman. Ik voelde me gevangen in de strakke scenariovorm. Het schrijven van proza was een verademing omdat het me een rechtstreekse band gaf met de lezer. Wat je schrijft – exact die woorden – worden gelezen. Die nabijheid vind ik waardevol.”

Welke ideeën had je vooraf over je debuut?

“Ik wilde eigenlijk geen coming-of-age-roman schrijven. Dat suggereert toch altijd iets van navelstaanderij. En misschien vreesde ik ook dat het dan weer zo’n typisch debuut zou worden waarvan ze zeggen: ‘we zullen na haar volgend boek wel zien of ze echt ergens toe in staat is’. Uiteindelijk is het toch een boek over volwassenwording geworden. Maar dat is kennelijk precies wat schrijvers doen in hun eerste boek: afrekenen met iets, in het bijzonder met zichzelf.”

Het is ook een dik boek. Weinig debuten halen 470 bladzijden.

“Een verhaal bepaalt zelf hoe lang het wordt, hoeveel ruimte het nodig heeft om geloofwaardig verteld te worden. Ik wilde onderzoeken hoe een veilige vriendschap grimmiger wordt naarmate de drie vrienden ouder worden, omdat de drift tussen hen komt te staan. Eerst ging het over drie jongens, maar uiteindelijk ben ik helemaal opnieuw begonnen omdat ik het interessanter vond om één meisje tegenover twee jongens te zetten. Daar zijn dan nog andere verhaalelementen bij gekomen die het geheel deden kloppen en nog beklemmender maakten.”

Waren de vervagende sekserol en rol die seks speelt dingen waarover je graag wilde schrijven?

“Ik was zelf een jongensachtig type dat het liefst van al in het slijk rolde, en zo voel ik me nog steeds. Er zit veel seks in het boek, maar nooit op een Flair-achtige manier. Er is geen en-

kele scène waarmee ik de lezer wil opwinden. Integendeel: de intimiteit is steeds bruut, wrang en bezit een dubbel kantje.”

Hoewel er ook veel humor in je boek zit, wordt het verhaal ook bijna ondraaglijk triest.

“Ik was een lief kind, maar hield stiekem het meest van de donkere sprookjes van Grimm, die met de afgehakte hoofden. Iedereen heeft een donker kantje. Zo loopt Eva achter haar vader de trap af en denkt: ‘één duwtje en hij is er vanaf.’ Door te schrijven wil ik die donkere kantjes onderzoeken. Bloed vind ik interessanter dan tranen.”

Ik kan me voorstellen dat mensen hengelen naar het autobiografisch gehalte van *Het smelt*.

“Als ik schrijf, voel ik nooit schaamte. Alles staat in functie van een goed verhaal. Als het verhaal dan klaar is, denk ik wel eens: ‘Ben ik niet te ver gegaan? Waarom gebruik ik het verdriet en de geheimen van anderen om zelf met de pluimen te gaan lopen?’ Maar ik ga in interviews niet in op het al dan niet autobiografische karakter van de roman. Een autobiografische roman bestaat volgens mij niet. Schrijvers kijken altijd door een vizier, zoeken tragiek, maken uitvergrottingen, dat maakt hen hoogst onbetrouwbaar.”

Je boek dwingt de lezer tot een kalm tempo, omdat het op elke pagina beelden oproept: details en rake observaties die nog eens worden verlevendigd door de taal.

“Hopelijk ligt daar een groot stuk van de waarde van het boek. Ik las deze week *How Fiction Works* van James Wood en hij schrijft: ‘Literatuur zorgt ervoor dat we het leven beter opmerken.’ Dat vind ik een mooie insteek. Er zitten in mijn roman geen grootste opvattingen over het leven of de literatuur - in die zin is het misschien weinig ambitieus. Maar ik heb wel geprobeerd met details iets groters te vertellen.”

Ik las wel ook dat je er zelf een moordend werktempo op na houdt, met weinig tijd voor slaap.

“Ik heb dit boek in een jaar opgeschreven. Ik ben nogal perfectionistisch, dus ik kan niet hele lappen tekst schrijven en die aan de kant leggen zonder al meteen te beginnen bijschaven. Ik schreef van tien tot vijf, en rond negen uur ‘s avonds begon ik nog eens aan een avondsessie tot vier uur ‘s nachts. Ik ben tegelijk een avondmens en een ochtendmens, dus ik sliep gewoon heel weinig. Ik nam zo weinig mogelijk pauzes, want zodra ik afstand nam, begon ik te twijfelen. De vermoeidheid en de waanzin zijn nodig om jezelf er van te overtuigen dat het zin heeft wat je doet. Nu is mijn wilskracht wel opgebruikt voor een tijdje, mijn lichaam moet er even van bekomen.”

Hoofdstuk 4

FEBRUARI 2016

“IK VIND HET BELEDIGEND DAT IK EEN HYPE WORD GENOEMD”

Jouw boek is een coming-of-ageroman. Ben jij ondertussen klaar met die volwassenwording?

“Naar mijn gevoel heb ik die volwassenwording in verschil-

lende stappen doorlopen. En ik ben er nu wel door, denk ik. Dat proces heeft te maken met zelfinzicht, met het feit dat je wil en durft te kijken naar wie je bent. Iets waar ik zelf al heel vroeg mee bezig was. Ik was zo'n kind dat jong groot was. Verstandig en zelfvoorzienend, niet het type dat hard feest en zich nergens iets van aantrekt. Op mijn achttiende ben ik van Viersel naar Brussel verhuisd, en dat dwong me om anders naar mijn jeugd te kijken en mezelf opnieuw in vraag te stellen. Als persoon hebben zo veel momenten me gemaakt tot wie ik vandaag ben. Als schrijfster zat mijn coming of age in het schrijven van dit boek. Nu ben ik schrijfster, punt. Nu ben ik wie en waar ik moet zijn. Ik heb een persoonlijke Facebookpagina, maar ik kan dat evengoed mijn auteurspagina noemen. Er is niets anders om te posten, er is alleen maar dat."

Die schrijfster zat dus al lang in jou, te duwen om eruit te komen?

"Zeker. Al van jongs af aan wilde ik schrijfster worden en had ik totaal geen ander plan met mijn leven. Ik merkte dat ik meer zag en een groter gevoelspectrum had dan vele anderen, dat ik me met gemak in anderen kon verplaatsen. Ik was een dagboekkind, en in een van mijn dagboeken van toen ik tien was, stond geschreven dat ik mijn juf aan het huilen had gebracht

met een zelfgeschreven limerick. Ik vond het zo speciaal dat ik iemand kon ontroeren met mijn woorden, en daaraan heb ik me vastgeklampt. Vanaf die dag ben ik beginnen oefenen: naar situaties kijken, observeren en dan bepalen of iets bruikbaar kon zijn voor een verhaal of gedicht. Zo leerde ik de waarde van details kennen, en van droevige momenten ook iets moois maken. De overtuiging dat schrijven noodzakelijk was, heb ik al die jaren kunnen vasthouden, tot vandaag. Al wil dat niet zeggen dat ik nooit getwijfeld heb aan mijn kunnen of aan mezelf. Integendeel. Die worsteling is altijd nog wel ergens aanwezig."

Zou jij jezelf dan onzeker noemen?

"Ja, en tegelijk ook niet. Vreemd, toch, dat in een persoon net zo veel zekerheid als onzekerheid kan samengaan? Hoe je kan schommelen tussen twee uitersten van iets wel of niet denken te kunnen, ergens wel of niet in geloven. Vorig jaar heb ik een Nederlandse schrijfster leren kennen die ondertussen een goede vriendin is geworden. Zij vertelde me onlangs dat ze na onze eerste ontmoeting dacht: wat een zelfzekere vrouw, maar dat ze dat beeld gaandeweg moest bijstellen. In die periode was ik aan het schrijven en worstelde ik elke dag opnieuw met de vraag: wie zal dit willen lezen?"

Hoofdstuk 5

MAART 2016

LIZE SPIT IS NU ZELF EXAMENVRAAG IN HAAR OUDE SCHOOL

Twaalf kilometer heen en weer fietste Lize Spit vroeger elke weekdag van thuis in Viersel naar haar middelbare school Kardinaal Van Roey Instituut in Vorselaar. Dinsdagavond kwam ze haar boek *Het smelt* voorstellen in zaal Horizon van het KVRI.

Het initiatief ging uit van de bibliotheek van Vorselaar, met als interviewer van dienst bibliothecaris Karel Michielsens, die Lizes debuutroman *Het smelt* twee keer gelezen heeft. “De eerste keer omdat ik het zo spannend vond, de tweede keer omdat je dan pas ziet hoe ingenieus *Het smelt* in elkaar zit. Elke zin, elk woord, heeft een betekenis.”

Met 35.000 verkochte exemplaren en vertalingen in het Deens, Noors en Spaans (het Franse contract is bijna rond) mag Spit nu al hét literair debuut van 2016 genoemd worden. Ze volgde Moderne Talen-Wetenschappen in het KVR Instituut in Vorselaar.

In het zesde middelbaar won Spit met vlag en wimpel de gedichtenwedstrijd voor de derde graad in het KVRI met een gedicht dat *De weduwe* heette, en typografisch aan Paul van Ostaijen refereerde. Ook over dat gedicht geneerde ze zich nu gisteren, terwijl het toch al literair knap was. “Als mijn eigen leerlingen nu met zoiets zouden afkomen, zou ik ze buizen”, reageerde Lize, die het vak schrijven doceert aan Sint-Lukas in Brussel.

De beste band op school had Lize met leerkracht Tijs Versweyveld, die haar Nederlands gaf in het vijfde. “Lize had iets guitigs en vrolijks, met haar grote expressieve ogen. Dat contrasteerde met de donkere kleding die ze altijd droeg. Ik leerde haar melancholische kant beter kennen toen we met een tiental leerlingen met de nachttrein naar Polen reisden. Ze ging toen door een moeilijker periode. Excentriek mag ik haar niet noemen, wel eigenzinnig. In haar opstellen in het vijfde merkte ik nog niet dat ze zo’n groot schrijftalent was. In haar spelling liet ze soms steken vallen. Maar Lize viel op omdat ze nooit cliché-antwoorden gaf. Als ze haar boek vergeten was, slaagde ze er altijd in om mijn kaft te ontfoetselen. Steevast moffelde ze er dan een ontwapenend bedankbriefje in.” Stefan Laenen overhandigde Spit een ingelijste examenvraag van het paasexamen Nederlands voor zijn derdejaars. Onderwerp: *Het smelt*.

Spit is een ongelooflijke controlefreak. Ze komt heel zelfzeker over, maar gaf dinsdag aan dat televisie-interviews toch best eng zijn voor haar. “Toen ik bij Van Gils en Gasten moest komen, had ik schrik dat mijn tanden plots zouden uitvallen. Ik heb angst voor dingen die ik niet kan controleren. Net hetzelfde als ik ‘s morgens opgebeld word voor een interview door de radio: dan ben ik blij dat ze eerst bellen en je enkele minuten tijd krijgt, want ‘s morgens heb ik schrik dat ik ‘s nachts plots mijn taalvermogen kwijt zou zijn geraakt. Heel raar allemaal.”

Hoofdstuk 6

APRIL 2016

VEERLE BAETENS REGISSEERT ‘HET SMELT’

Veerle Baetens maakt met de verfilming van de spraakmakende roman *Het smelt* van Lize Spit haar regiedebuut. Voor zowel Menuet als voor de actrice is dit een nieuw avontuur na eerdere samenwerkingen rond *Code 37* en *The Broken Circle Breakdown*.

Veerle zal ook het scenario van *Het smelt* schrijven. Of Baetens ook in haar eigen debuutfilm mee zal spelen, is nog niet bekend.

Zowel Veerle Baetens als Lize Spit zijn zeer opgetogen over elkaars debuut. “*Het smelt* is een ronduit schitterend boek dat me van bij de eerste pagina naar de keel greep,” zegt Baetens. “Ik vind dit een ongelofelijke kans en ben in de eerste plaats Lize eeuwig dankbaar voor het vertrouwen.”

“Ik heb een groot vertrouwen in Veerle die – net als ik – haar debuut zal maken,” stelt Spit. “Veerle begrijpt zowel de brutaliteit als de gevoeligheid van het boek. Ik kan haar met overtuiging de volledige vrijheid geven om op basis van *Het smelt* haar eigen verhaal te vertellen. Dat is volgens mij nodig om de verfilming te doen slagen. Als ik zie hoe diep ze gaat in haar rollen, denk en hoop ik dat ze mijn boek compromiseren schaaamteloos zal aanpakken – ze schrijft trouwens ook het scenario. Maar goed, ik heb besloten me op geen enkele manier met de verfilming te bemoeien. Het boek is niet langer van mij, en al zeker niet over pakweg vier jaar, wanneer de film uitkomt. Ik heb ook niets te verliezen door me niet te moeien: als de film goed is, is hij gebaseerd op mijn boek. En als hij niet goed is, heb ik het scenario niet geschreven (*lacht*).”

Maar de filmmakers zullen ongetwijfeld keuzes moeten maken, omwille van de vele verhaallijnen en de niet-rechtlijnige structuur van het boek. Welke verhaallijn beschouw jij als de meest filmische?

“Hmmm, goeie vraag (*denkt na*). Dan toch het verhaal van de drie musketiers. Je zou kunnen zeggen dat het dan weer zo’n typisch coming-of-ageverhaal wordt, maar ik vind absoluut niet dat ik dat heb geschreven. Ook al omdat ik, zoals gezegd, niet veel lees – ik heb me dus aan niets of niemand gespiegeld. En met de verhaallijn van drie jongeren die samen opgroeien en die ook heel hard voor elkaar zijn – denk aan de scène met de fietsen onder de brug, het nachtelijke schaduwspel of de harde scène op het einde – kan je denk ik het meeste doen op filmvlak.”

Hoofdstuk 7

APRIL 2016

NA DE STORM

Lize Spit: “Waar ik niet zo goed tegen kan, is dat het soms wordt voorgesteld alsof ik uit het niets ben opgedoken. Ik heb één jaar keihard aan *Het smelt* geschreven volgens een ijzeren regime. Ik heb elke pagina minstens drie keer luidop voorgelezen, en met het idee zelf zat ik al zeven of zelfs tien jaar in mijn

hoofd te jongleren. Maar akkoord, dat het zo'n succes zou worden, had ik absoluut niet verwacht. Sterker: ik beseft het nog steeds niet, omdat ik er volop in zit en van interview naar lezing hol. Binnenkort mag ik als *writer in residence* een maand naar Berlijn, ik denk dat ik dan pas met enige afstand naar dit alles zal kunnen kijken en de impact van *Het smelt* zal kunnen inzien.”

Hoe is het idee voor het boek eigenlijk ontstaan? Waarmee begon het? Een verhaallijn, een beeld, een personage...?

“Met de drie musketiers en hun wedervaren tijdens die bepaalde zomer. Aanvankelijk wilde ik het verhaal vertellen van drie jongens, waarbij een van hen als veertiger terugblijkt op zijn jeugd. Maar dat voelde nooit helemaal goed aan. Pas toen ik van een van hen een meisje maakte en haar als dertiger liet terugkeren naar haar geboortedorp, viel alles op zijn plaats en begon het verhaal als een trein te lopen.”

Je noemde dat meisje Eva, wat jouw tweede naam is.

“Ja, omdat er zoveel van haar in mij zit en haar verhaal tenslotte uit mijzelf komt. Ik stelde ook vast dat ik me veel beter kon inleven in een vrouwelijk hoofdpersonage.”

Als je daarbij optelt dat Bovenmeer deels geboorteseerd is naar je geboortedorp Viersel, is het toch niet vreemd dat veel mensen je boek als ‘waargebeurd’ ervaren – zeker omdat het ook nog eens in de ik-vorm is geschreven. Toch huiver je een beetje van de vraag naar biografische gegevens.

“Kijk, een Vlaamse krant heeft onlangs iets gedaan wat ik niet vond kunnen: ze zijn naar Viersel getrokken en hebben daar alle plekken gefotografeerd die in mijn boek voorkomen. Alsof ik non-fictie heb geschreven! Akkoord, je hoeft weinig moeite te doen om de contouren van mijn dorp te herkennen – het is nu eenmaal gemakkelijker te schrijven over iets dat dicht bij je staat – maar anderzijds heb ik ook heel wat zaken verzonnen. Zo is de slagerij die zo'n belangrijke rol speelt in het boek helemaal fictief, want ons dorp had die niet. De keuze voor ‘Bovenmeer’ in plaats van ‘Viersel’ was dan ook bewust, om toch wat afstand te creëren.”

Je ziet het dorp tijdens het lezen heel goed voor je, omdat je heel beeldend schrijft: Eva op de berg ingekuuld gras, de Monopoly-briefjes in het gras, de zatte moeder in de kruiwagen met de televisie op haar buik, ... Daar heeft je opleiding scenarioschrijven vast iets mee te maken.

“Het is inderdaad zo dat ik tijdens het schrijven mijn denkbeldige camera plaats: op wie zoomen we in? Wanneer is het tijd voor een totaalbeeld? Wat is de kernemotie in deze scène? Dat heeft wellicht ook veel te maken met het feit dat ik heel weinig lees, maar wel elke week een nieuwe film probeer te zien.”

“Enkel als ik schrijf, voel ik geen schaamte.”

Ook in het echte leven gebruik je die camera – volgens mij is deze heel mooie zin uit je boek honderd procent autobiografisch: ‘Want op alle plaatsen waar ik vaak geweest was, had ik last van diezelfde afwijking: mezelf voortdurend van boven af zien.’

“Dat klopt (lacht). Alleen is het zo dat ik er geen last van heb. Ik vind het juist heel geruststellend om van onder mijn stolpje naar mezelf en de wereld te kijken en die te registreren. Dat is nu eenmaal hoe ik in het leven sta. Daarom word ik vaak angstig als ik dronken ben: omdat ik dat perspectief dan loslaat en dus de controle verlies.”

Is alles wat je registreert bruikbaar voor je schrijven?

“Ik denk in elk geval altijd meteen: ‘Kan ik hier iets mee doen?’ Zo werd onlangs vlak voor mijn ogen een duif overreden. Ik zag ze geplet worden, en wat meer is: ik hoorde ook alle botjes kraken. Een heel intense ervaring, waarbij ik geen medelijden voelde maar me meteen afvroeg of en hoe ik het kon gebruiken.”

Op het einde van het boek zit een verschrikkelijke scène. Heb je tijdens het schrijven nooit gedacht: ‘Wow, komt die echt uit mij?’

“Sommige vrienden en kennissen die het boek hadden gelezen, waren wel wat geschrokken, ja. En mijn redacteur heeft zelfs toegegeven dat hij het boek tijdens die bladzijden heeft moeten weggeweggen, en zich de vraag stelde of ze dit wel konden uitgeven. Terwijl ik net vond dat ik nog niet ver genoeg was gegaan. Nu, ik ben heel klinisch en nuchter in die dingen, ik kan daar heel afstandelijk over schrijven. Maar dat ik zo hard durfde schrijven, was wél een bevestiging: ik besepte toen dat ik goed bezig was, omdat ik alles op het spel zette.”

Hoofdstuk 8

JULI 2016 WAT KUN JIJ LEREN VAN SUPERDEBUTANTE LIZE SPIT?

In vijf maanden tijd zijn er van Lize Spits debuutroman *Het smelt* meer dan 60.000 exemplaren verkocht. Uitgevers uit acht landen gaan de roman vertalen en onlangs werd bekend dat het boek zal worden verfilmd. Hoe schrijf je zo'n bestseller? Twee citaten van Spit:

“*Er zijn heel veel mensen die vinden dat je altijd met plezier moet blijven schrijven, maar ik ben daar heel anders in. Ik schrijf nooit iets voor mezelf. Ik schrijf niet zomaar een leuk verhaaltje, maar altijd in opdracht van bijvoorbeeld een tijdschrift en met een bepaald doel. Ik besluit voor mezelf wat de lezers bij mijn verhaal moeten voelen. Die ambitie, die doelgerichtheid, die moet je hebben als schrijver.*”

“*Ik heb veel herinneringen uit mijn eigen jeugd gebruikt, omdat die een herkenbaar tijdsbeeld weergeven. Soms zou ik in mijn roman willen markeren wat puur verzonden is en wat echte observaties zijn. Wanneer ik een verhaal volledig verzin, houdt het voor mij geen stand. Dan denk ik dat niemand het gaat geloven. Ik ben meer een verteller dan een verzinner.*”

Hoofdstuk 9

SEPTEMBER 2016

HOUDT LIZE SPIT VAN ZICHZELF?

Eva, het hoofdpersonage uit *Het smelt* heeft een negatief beeld van zichzelf. Hoe zie jij haar zelfbeeld?

“Eva is er heel erg op uit om gezien te worden maar is zo druk bezig met het observeren van haar omgeving dat ze zichzelf gaat verwaarlozen. Ze helpt de anderen en is daar het slachtoffer van. Ook in het echte leven is het geen garantie dat degenen die het vaakst helpen zelf worden geholpen. Daarnaast is heel het boek doordrongen van schaamte. Eva gedraagt zich als een jongen en is een vreemde eend in de bijt. Ze schaamt zich voor haar lichaam dat voor het eerst ongesteld wordt en voor haar gezin. Op het einde van haar jeugd schaamt ze zich zelfs voor haar vriendschap. Als Eva en haar vader haar lave-loze moeder met de kruiwagen naar huis brengen, schrijf ik ook letterlijk dat ze niet het gewicht maar de schaamte delen.”

Welk advies zou je aan Eva geven?

“Eva zou minder moeten bezig zijn met gezien willen worden, want op termijn wordt dat een *selffulfilling prophecy*. Als je het gevoel hebt dat je onzichtbaar bent, dan word je ook zo. Eva raakt nooit uit de mal van iemand die gebroken is, ook niet na haar verhuis naar Brussel. Ze kan het niet loslaten en duwt zichzelf opnieuw in dezelfde rol. Ik zou haar willen adviseren: ‘zorg dat je door jezelf gezien wil worden.’”

Hoe graag zie jij jezelf?

“Sinds mijn pubertijd heb ik net als Eva een haat-liefde-verhouding gehad met mijn lichaam. En dat heeft niets te maken met hoe ik eruit zie maar wel hoe ik me voel. Ik heb diabetes en heb mijn lichaam altijd eerder als een beperking beschouwd. Zonder lichaam zou ik veel meer mogelijkheden hebben. Ik heb een enorme schrik dat mijn lichaam niet gaat blijven functioneren. Mijn lichaam is iets waar ik geen controle over heb. Het kan me ieder moment in de steek laten en er hangt een waas van schaamte rond.”

Je lijkt zonder gêne te schrijven over zeer intieme zaken.

Klopt dat?

“Enkel als ik schrijf voel ik geen schaamte. Ik offer persoonlijke ervaringen zonder nadenken op voor een goed verhaal. Pas achteraf vraag ik me af soms af of het niet te aanstootgevend is. Dan denk ik aan de bezoekjes aan mijn oma als ze het boek net uitheeft. Schaamte is een goede emotie als je schrijft. Uit schaamte komt vaak een goed verhaal. Ik kan ook heel open praten maar ik ga nooit lichamelijke details delen in een gesprek. Dat is privé.”

Wat heeft het succes gedaan met je eigenliefde?

“Ik heb altijd gevonden dat ik moest ‘afzien’. Thuis hebben we vooral geleerd om streng en kritisch te zijn voor onszelf. Mijn uitgever belde me vandaag nog en zei: ‘Je mag in inter-

views gerust wat meer blijdschap tonen over je succes hoor.’ Natuurlijk ben ik blij maar iedereen denkt nu automatisch dat het supergoed met me gaat. Mijn boek is niet Lize. Ik ben nu niet gelukkiger met mezelf dan tijdens het schrijven. Het verlangen naar erkenning was misschien nog leuker dan de realiteit. Ik ben me voortdurend bewust van mezelf. Eva is daar ook heel fel mee bezig, met observeren en zelf gezien worden. Ik heb schrik dat mensen zich aan mij ergeren of me als te veel beschouwen. Ik blijf zelfs betwijfelen of *Het smelt* wel een goed boek is en voel me schuldig dat mijn schrijvende vrienden of mijn zus die model stond voor Eva’s zusje in het boek niet dezelfde kansen krijgen. Ik heb haar obsessief compulsieve stoornis altijd kunnen observeren maar zij heeft er wel voor afgezien.”

Wil je jezelf graag liever zien?

“Eigenlijk wil ik helemaal niet verlost zijn van die onzekerheid. Dat is een deel van mijn karakter. Ik wil nooit gaan zweven. Ik ben over het algemeen tevreden in mijn hoofd en ik ben graag de persoon die ik ben. Ik ben daarom ook liever niet in het gezelschap van mensen die geen zelfinzicht hebben. Tegelijkertijd moet er in mij ook een heel zelfzekere kern verscholen zitten. Zonder dat geloof in mijn kunnen zou ik nooit de discipline hebben gehad om dit boek te schrijven.”

Hoofdstuk 10

NOVEMBER 2016

HET SMELT ROND DE KAAP VAN 100.000 VERKOCHE EXEMPLAREN

Bij het ter perse gaan eind november bivakeerde de debuutroman van Lize Spit al meer dan veertig (40!) weken in de Boeken Top Tien. De kaap van de 100.000 verkochte exemplaren werd inmiddels fluks gerond. De schrijfster zelf blijft er bijzonder rustig bij.

Lize Spit: “Het overkomt me allemaal zo’n beetje als een lawine. Het is al een heel jaar vrij hectisch. Veel schrijvers moeten tevreden zijn met 500 of 1.000 verkochte exemplaren. Ik heb vooral geluk gehad, denk ik.”

Hoe staat het intussen met de opvolger van *Het smelt*? De moeilijke tweede roman, zoals dat heet.

“O, zo’n tweede boek is even moeilijk als het eerste. Ik weet dat veel mensen al uitkijken naar een tweede roman. Maar het blijft vechten tegen mezelf, vechten tegen de twijfels. Twijfelen is een deel van mijn karakter en het succes van mijn boek heeft dat niet veranderd. Ik ga het wel wat kalmer aan doen met lezingen en publieke optredens om meer tijd vrij te maken voor het schrijven.”

Leonard Cohen of Bob Dylan?

“Leonard Cohen. Ik ben een zeer grote fan. Ik luister minstens om de twee, drie dagen naar zijn muziek.”